

ORTA TÜRKÇE DÖNEMİNİN İLK EVRESİ: SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİYLE HAREZM TÜRKÇESİ

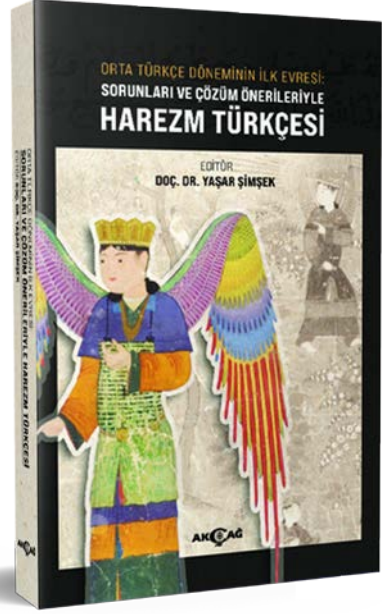
Aysun Kanmaz*

Harezmi Türkçesi, Harezmi bölgesinin 1017'de Gazneli Mamut tarafından fethedilmesi ve bölgenin Türkleşmeye başlamasından sonra bu bölgede oluşan edebî dilin adıdır. Harezmi Türkçesinin dil tarihi açısından ayrı bir dönem olarak ele alınması gerektiği hususunda geçmiş yıllarda birçok görüş ileri sürülmüş fakat bu konuda bir fikir birliği oluşmamıştır. Yaşar Şimşek editörlüğünde yayımlanan *Orta Türkçe Döneminin İlk Evresi: Sorunları ve Çözüm Önerileriyle Harezmi Türkçesi*¹ adlı kitap, Harezmi Türkçesi üzerine tartışmalı konuları ele almakta ve alanında uzman kişilerin ortaya koymuş olduğu makalelerden oluşmaktadır. Akçağ yayınından çıkan ve 404 sayfa olan kitapta toplam 20 makale yer almaktadır. Kitapta yer alan makaleler, farklı konularda kısmen tematik bir bütünlük arz etmektedir. Kitap, editörlüğünü yapan Doç. Dr. Yaşar Şimşek'in çalışmalar hakkında kısa bilgiler içeren sunuşu ile başlamaktadır. Doç. Dr. Şimşek, kitabın hazırlanma amacının Harezmi Türkçesi ile ilgili tartışmalı hususları dikkatle sunmak olduğunu belirterek içerik hakkında bir genelleme yapar.

Kitaptaki ilk yazı, Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'nın Hôrezmi ve "Hârizmi Kelimesi Üzerine" adlı makalesidir (s. 1-2).

* Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kanmazaysun@gmail.com ORCID no: 0000-0002-2735-4015

1 Orta Türkçe Döneminin İlk Evresi: Sorunları ve Çözüm Önerileriyle Harezmi Türkçesi, Ed.: Doç. Dr. Yaşar Şimşek, Akçağ Yayınevi, Ankara 2021

Sertkaya, yazısında *Harezmi* kelimesi üzerinde durur ve söz konusu kelimenin Arap harfli metinlerden hareketle anlam ve telaffuzu hakkında bilgiler aktarır. Sertkaya, kaynaklardan hareketle *h'ârizmi* şeklinin Arap harfli metinlerin transkripsiyonunda kullanıldığını, *horezmi* şeklinin ise telaffuz edilen şekli gösterdiğini ifade eder.

İkinci yazı Prof. Dr. Ayşegül Sertkaya'nın "A Yearbook Written in Khorezmian Turkic Language Which Describes the Characteristics of 12 Years of the Animals with 12 Zodiac Calendar (On İki Hayvanlı Takvimin On İki Yılı'nın Özelliklerini Anlatan Horezmi Türkçesi ile Yazılmış Bir Sâl-nâme)" adlı yazısıdır (s. 3-16). İngilizce yazılan makalede, kitabın *Sunuş* kısmında ve makaleye düşülen dipnotta verilen bilgiye göre yazarın 2012 yılında Romanya'nın Cluj-Napoca şehrinde toplanan 55. *Permanent International Altaistic Conference*'de sunulan fakat yayımlanmayan bildirisi vardır. A. Sertkaya, Moscow

State Archive, Ancient Works, Fonds N 181, 1448 künyesiyle muhafaza edilen mecmuanın 64b-67b varakları arasında yer alan *Sâlnâme* metnini İngilizce tercümesiyle birlikte verir. *12 Hayvanlı Türk Takvimi*'nde geçen hayvan isimlerini Köktürkçe, Karahanlı Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Kıpçak Türkçesi, Bulgarca, Eski Moğolca ve Yeni Moğolca karşılıklarını vererek her bir yıl adını *Sâlnâme* metninde geçen örneklerden hareketle açıklar. Çalışmanın sonunda ise incelenen metnin tıpkıbasımını yer alır.

Kitapta yer alan diğer bir yazı, Prof. Dr. Gülden Sağol Yüksekkaya'nın "J. Eckmann'ın Nehcü'l-Ferâdis'in Çeviri Yazısındaki Tercihleri" adlı yazısıdır (s. 17-41). Makalede *Nehcü'l-Ferâdis*'in İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Yeni Cami 879 numarada kayıtlı olan nüshasının J. Eckmann'ın 1956'da başladığı fakat tamamlamaya ömrünün yetmediği çevirisi üzerinde durulur. Eckmann'ın İstanbul nüshası ile Paris nüshası çeviri metinlerinden 41 adet kelime karşılaştırma yapılarak sunulur. Her kelimenin hem İstanbul nüshasında hem de Paris nüshasında geçtiği kısım verilerek açıklanır. Ek olarak karşılaştırma sırasında ihtiyaç duyulduğunda Kazan Devlet Üniversitesi 60261 (11 Gotv.) numaralı nüshasına ve Kastamonu Halit Hoca nüshasına müracaat edilir.

14. yüzyılda Harezmi bölgesinin yazı dili olan Harezmi Türkçesi, önce Altın Ordu sonrasında da Memlûk sahasında gelişme gösterir. Harezmi Türkçesinden Çağatay Türkçesine geçiş döneminde ortaya konulan eserlerde ise her iki dönemin izlerine de rastlanıldığı görülür. Kitapta Prof. Dr. Mustafa Argunşah imzalı "Memlûk Sahasında Harezmi-Altın Ordu Türkçesi Etkisinde Yazılan Eserler" adlı yazıda karışık lehçeli eserler üzerinde durulur (s. 43-61). Son yıllar-

da "karışık dilli eserler" adlandırması yerine "karışık lehçeli eserler" ifadesi tercih edilmektedir. Prof. Dr. Mustafa Argunşah da yazısında yeni kullanımı tercih eder. Geçiş dönemi eserleri olan karışık lehçeli eserlerin hem eski dönemin ses ve şekil özelliklerinden hem de yeni ortaya çıkan yazı dilinin özelliklerinden izler taşıdığını dile getiren Argunşah, yazısında "Harezmi Türkçesi-Memlûk Türkçesi Lehçe Geçişleri" başlığı altında söz konusu her iki Türkçe için kaynaklardan yola çıkarak bilgiler aktarır. Karışık lehçeli eserlerin en belirgin özelliğinin /d/-/y/ değişikliğinde olduğunu açıklayarak "Harezmi-Altın Ordu ve Memlûk Türkçesinde /d/-/y/ Değişkenliği" başlığında Memlûk Türkçesi eserlerini bu ayırt edici husus bağlamında ele alır. "Harezmi-Altın Ordu ve Memlûk Türkçesinde /+dAn/-/+dIn/ Değişkenliği" bahsinde, Memlûk Türkçesi eserlerinde ayrılma durum ekinin kullanımı üzerinde durulur. Bu hususları geçiş eserleri olarak kabul edilen *İrşâdü'l-Mülûk*, *Münyetü'l-Guzât*, *Şerhü'l-Menâr*, *Baytaratü'l-Vâzih*, *Kitabu'l-İdrâk*, *Resulî Sözlüğü*'nden örneklerle açıklar.

Kitapta *Nehcü'l-Feradis* üzerine kaleme alınan bir diğer yazı Prof. Dr. Ali Akar'a aittir. "Arap Harfli Türkçe Metinlerde Yazım Sorunları: Nehcü'l-Ferâdis Örneği" isimli çalışmasında Akar (s. 63-73), ilk İslami Türkçe metinlerde yazım geleneği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar üzerinde durulur. Akar, Arap harfli metinlerde Uygur yazım yöntemleri ile Arap yazım yöntemlerinin bir arada kullanıldığını ve bunun bir sonucu olarak da çoklu yazım yöntemlerinin ortaya çıktığını belirtir. İlk İslami Türkçe metinlerde Arap alfabesinde kullanılan bazı harflerin karşılıklarının hangisi ya da hangileri olduğunu açıklayarak bu yazım şekillerini *Nehcü'l-Ferâdis*'in Yeni Cami nüshasından

hareketle inceler. Söz konusu nüshada karşılaşılan çoklu yazım şekillerini “Seslerin Yazımı ve Eklerin Yazım Çeşitliliği” başlıkları altında ele alır. Her başlıkta ses ve eklerden oluşan alt başlıklara yer veren yazar, eserden örneklerle bu başlıkları açıklar. Karşılaştırmaların sonucunda ise *Nehcü'l-Ferâdis*'in Yeni Cami nüshasının Arap harfli fakat Uyğur yazım geleneğine göre yazılmış bir metin olduğunu ifade eder.

Prof. Dr. Funda Toprak, kitaba “Kur’ân-ı Kerîm Kaynaklı Rahip Barsîsâ Kıssasının Nehcü'l-Ferâdis'teki Farklı Bir Varyantı Üzerine” adlı çalışma ile katkıda bulunmuştur (s. 75-92). Eserin 368/3-370/17 sayfalarında geçen ve kaynaklarda “Haşr Suresi”nin 16. ve 17. ayetlerine gönderme yapıldığı ifade edilen “Barsîsâ” kıssasının diğer hadis kaynaklarıyla mukayesesini yapan Prof. Dr. Funda Toprak, önce kıssanın hikâyesini verir ve daha sonra “Taberî Tefsiri”nde Barsîsâ Kıssası” başlığı altında kıssanın kaynaklarda geçen şekillerini aktarır. Devamında İbn Abbas'ta ve Vehb b. Münebbih'te geçen Barsîsâ Kıssalarını anlatır. Söz konusu kıssanın *Nehcü'l-Ferâdis*'teki varyantlarından da söz eden yazar, ilk olarak kıssanın *Nehcü'l-Ferâdis*'te geçen şeklini ve sonrasında da Türkiye Türkçesine aktarımını verir. Çalışmada yer alan kıssaların ortak ve farklı yönlerini ortaya koyan yazar, adı geçen kıssanın *Nehcü'l-Ferâdis* varyantının Harut-Marut kıssası ile olan benzerliğinden söz eder. Son olarak kıssanın dört farklı varyantı olduğunu fakat bunlar içerisinde *Nehcü'l-Ferâdis*'de geçen “Barsîsâ” kıssasının olay ve içerik bakımından diğerlerinden ayrıldığını ortaya koyar.

Harezmi Türkçesi döneminde İslamiyet'i seçen Türk topluluklarına dini anlatmak amacıyla Kur'an tercüme yapılmış ve bu tercüme birbirinden farklı ses, ek ve söz varlığı özelliği taşıdığı görülmüştür. Kur'an tercüme

hususunda kitapta iki çalışma yer alır. Bunlardan ilki Prof. Dr. Serkan Şen'in kaleme aldığı “*Divânu Lugâti't-Türk*'te Oğuzca Kayıtlı Sözcüklerin İlk Türkçe Kur'an Çevirilerindeki Görünümü Üzerine Değerlendirmeler” başlıklı yazıdır (s. 93-118). Yazıda ilk Kur'an tercüme olarak karşılaştırma yapılan eserler; Karahanlı sahasına ait Rylands nüshası, Harezmi sahasında değerlendirilen Özbekistan, Hekimoğlu, Orta Asya, Meşhed nüshası; Doğu ve Batı Türkçesi özelliklerini bir arada ortaya koyan Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 3966 numarada kayıtlı karışık dilli nüsha; Batı Türkçesi sahasında Eski Oğuz sahasına ait tercümelemlerden British Library nüshası, Bursa nüshası, Manisa nüshası ve Türk ve İslam Eserleri Müzesi 40 numarada kayıtlı nüshasıdır (s. 94). Makalede DLT'de tanıklanan otuz dört sözcük *Kur'an* tercümelemlerinde geçtikleri cümleler, nüsha ve sayfa numaralarıyla birlikte aktarılır. Bu kelimelerden Karahanlı sahasında yirmi beş, Harezmi sahasında otuz bir ve Eski Oğuz sahasında ise otuz bir kelime olduğu tespit edilir. On yedi adet kelimenin ise karışık dilli nüshalardaki çevirilerde geçtiği belirtilir. Söz konusu kelimeler çalışmanın değerlendirme kısmında ayrıntılı olarak açıklanır.

Kitapta *Kur'an* tercümelemleri üzerine yazılan diğer yazı ise Dr. Çiğdem Usta'nın “Harezmi Türkçesi *Kur'an* Tercümelemlerinde Kesinlik ve Kesin Dışılık İşaretleyicileri” başlıklı yazıdır. Yazar, Meşhed nüshası ve Hekimoğlu nüshasında bilgi kipliğinin işaretleyicilerini gösterir (s. 241-263). Nüshalardan hareketle kesinlik ve kesin dışılık işaretleyicilerini ele alır ve bu işaretleyicileri metinlerde geçtiği örneklerle açıklar. Meşhed ve Hekimoğlu nüshalarında Kesinlik İşaretleyicileri olarak “ok/ök, haikat üze, çın, siziksiz-şeksiz-şekk yok, her-ayine, bil-, agâh bol-, azu ve ya, turur, gAy-

gU turur” birimlerini verir. Yine aynı nüshalarda kesin dışılık işaretleyicileri olarak ise *“bolgay kim, azu ve ya”* birimlerini verir.

Geçiş dönemi eserleri arasında önemli bir yer tutan ve Zemahşeri’nin Arapça kaleme aldığı *Mukaddimetü’l-Edeb* üzerine de çokça araştırma yapılmıştır. Kitapta bu hususta iki çalışma yer alır. Bunlardan biri Prof. Dr. Ferruh Ağca ve Prof. Dr. Bülent Gül’ün “Türk ve Moğol Dil Araştırmaları Açısından *Mukaddimetü’l-Edeb*” başlıklı yazısıdır (s. 119-130). Çalışmada *Mukaddimetü’l-Edeb*’in söz varlığına dair bilgiler aktarıldıktan sonra eser Moğol dili açısından değerlendirilir. *Mukaddimetü’l-Edeb*’in Moğolca varyantının özellikle Moğolca söz varlığı araştırmaları açısından taşıdığı değer vurgulanır.

Mukaddimetü’l-Edeb üzerine yazılan bir diğer çalışma ise Dr. Gülşen Özçamkan Ayaz’ın “*Mukaddimetü’l-Edeb*’in Paris ve Yozgat Nüshalarının Söz Varlığı Üzerine Bazı Notlar” başlıklı yazısıdır (s. 339-350). Yazar, *Mukaddimetü’l-Edeb*’in Paris, Yozgat ve Şuşter nüshasını tanıttıktan sonra Şuşter nüshasının diğer nüshalarından farkını açıklar. Şuşter nüshasının baş kısmının bir hayli eksik olduğu ve bu nüshanın başlangıcının, Paris nüshasında 170. vараğına tekabül ettiği belirtilerek çalışmada her üç nüsha metninden bir mukayese verilmiştir (s. 340). Türkçenin tarihî söz varlığının belirlenmesi hususunda *Mukaddimetü’l-Edeb*’in diğer nüshalarının da incelenmesi gerektiğini ifade eden yazar, eser in Paris ve Yozgat nüshalarında bu minvalde dikkate değer bazı kelimeler (*ezgüleş-, katkar, tamdur, çıç barmak, ondı-*) üzerinde durur.

Harezmi Türkçesinde Moğolca kelimelerin varlığından da söz edilir. Bu hususta kitapta Arş. Gör. Tümer Karayak’ın “Harezmi-Altın Ordu Türkçesin-

deki Moğolca Kelimeler” yazısı yer alır (s. 351-372). Çalışmada *Nehcü’l-Ferâdis, Kısasü’l-Enbiya, Mukaddimetü’l-Edeb, Mu’inü’l-Mürid, Mi’racname, Muhabet-name, Hüsrev ü Şirin, İbn-i Mühenna Lugati*, Altın Ordu, Kırım ve Kazan sahasına ait Yarlık ve Bitiklerde geçen Moğolca kelimeler incelenir. Adı geçen eserlerde Moğolca olduğu tespit edilen 98 kelime yer alır. Bu kelimeler, eserlerden örneklerle açıklanır.

Türk dili açısından Çince alıntı kelimeler hususu da araştırmalara konu olan bir diğer meseledir. Kitapta bu minvalde Doç. Dr. Hüseyin Yıldız’ın “Harezmi Türkçesinde Çince Alıntılar” başlıklı yazısı yer alır (s. 131-165). Çalışmada Çince kökenli olduğu varsayılan 14 kelimeyi (*biti-, çı, çın, çoğ, luu, sın, soy, taş (I), taş (II), teş, tuğ, tudun, yaş, yinçü*) anlam, etimoloji ve kullanım açısından ele alan yazar, bunları dönemin *Nehcü’l-Ferâdis, Mukaddimetü’l-Edeb, Kısasü’l-Enbiya, Hüsrev ü Şirin, Mi’rac-name, Mu’inü’l-Mürid* vd. gibi önemli eserlerinden örneklerle açıklar.

Kitapta Harezmi Türkçesinin bir geçiş dönemi Türkçesi mi olduğu yoksa kendine has özellikleri olan bir Türkçe mi olduğu hususunda Doç. Dr. Abdulkadir Öztürk’ün “Harezmi Türkçesi Bir Geçiş Dönemi Türkçesi midir?” başlıklı yazısı yer alır (s. 167-176). Çalışmada Harezmi Türkçesi üzerine bilgiler aktarılır daha sonra Harezmi, Karahanlı ve Çağatay Türkçeleri dil özellikleri bakımından karşılaştırılır. Yazar, Harezmi Türkçesinin Karahanlı ve Çağatay Türkçeleri arasında geçiş dönemi olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığını, Harezmi Türkçesinin kendine has standart bir yazı dilinin olduğunu belirtir.

Harezmi Türkçesinin geçiş dönemi olup olmadığı üzerine kitapta yer alan bir diğer yazı ise Arş. Gör. Samet Onur’un “Harezmi Türkçesinin İdil Boyunda Devamı

ve Nasîhatü's-Sâlihîn" adlı çalışmasıdır (s. 373-404). Yazar, *Nasîhatü's-Sâlihîn*'in *Kutadgu Bilig*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Miftâhü'l-Adl* adlı eserlerde geçen benzer örneklerini ortaya koyar. Eserde Harezmi Türkçesinin imlasına bağlı kalındığını belirterek eserin dil özelliklerinden de bahseder. Çalışmanın sonunda *Nasîhatü's-Sâlihîn*'den transkripsiyonlu metin örneklerine yer verir.

Harezmi bölgesi etnik olarak da karışık yapıya sahip bir bölgedir. Bu durum aynı zamanda bölgenin dili üzerinde de etkili olmuştur. Kitapta bu husus üzerine kitabın editörü Doç. Dr. Yaşar Şimşek'in "Tarihî Diyalektoloji Araştırmalarında Yöntem Sorunları: Harezmi Türkçesi ve 'Kıpçakça'" başlıklı yazısı yer alır (s. 177-203). Kıpçakçanın Harezmi yazı dili üzerindeki etkisinden bahseden Doç. Dr. Yaşar Şimşek, bu etkiyi tarihî süreç ve tarihî Kıpçak Türkçesinin özellikleri bağlamında ele alır. Harezmi Türkçesinin oluşumunda başat etken olan Kanlı boyunu, Kıpçak ve Kıpçakçayı tarihî süreç ve dil özellikleri bağlamında değerlendirir. Makalede tarihî Kıpçak lehçesinin diğer lehçelerden ayrılan özellikleri üzerinde durulur (s. 193) ve bu özelliklerin Harezmi yazı dilinde kullanımının yaygın olmadığı bu nedenle Memlûk Devleti'nin Kıpçak hanedanlığı döneminde verilen eserlerin Harezmi Türkçesi eserleri olduğu belirtilir. Harezmi Türkçesinin homojen bir yapıya sahip olmamasını lehçe temasının bir sonucu olarak açıklayan yazar, Harezmi yazı dilinin Nevayi'nin *Klasik Çağatay Türkçesi* dönemi ile sonlandığını ve Batı sahasında Doğu Türk yazı geleneğinin etkisinin az da olsa devamı ile literatürde "karışık dilli eserler" in ortaya çıktığını dile getirir (s. 198).

Dr. Esin Ağca'nın "Tarihsel Diyalektoloji Araştırmaları Açısından Harezmi Türkçesi" başlıklı yazısı Harezmi Türk-

çesinin tarihî gelişimi hakkındadır (s. 205-219). Ağca, çalışmasında diyalektoloji üzerine teorik bilgiler verdikten sonra "Harezmi Türkçesinde Diyalektoloji Araştırmaları" başlığı altında bu hususta yapılmış en kapsamlı çalışma olan O. N. Tuna'nın araştırmasından bahseder. Harezmi Türkçesinde diyalektik unsurları belirlemenin güçlüğünden söz ederek bugüne kadar bu konuda yapılan çalışmalarda Harezmi Türkçesi için belirlenen diyalektik unsurların bazılarının Çağatay Türkçesinde devam ettiğini belirtir. Bu karışıklığı ise 2020 yılında yapmış olduğu doktora tezinde karşılaştırmalarla ele aldığını ifade eder.

Dr. Cihan Doğan "Harezmi Temas Lehçesi" başlıklı yazısı ile Harezmi Türkçesinin varyantlaşma sürecini teorik olarak ele alır ve Harezmi temas lehçesinin diğer yazı dilleri ile olan ilişkilerini alt başlıklar altında açıklar (s. 221-240). Son olarak Harezmi Türkçesini, lehçeler arası ortaklaşma süreciyle ortaya çıktığı; kaynak lehçesinin Karahanlı Türkçesi olduğu, Oğuz, Kıpçak ve diğer Türk boylarının dilsel öğelerinin birbirine karıştığı bir temas lehçesi olarak tanımlar (s. 238).

Harezmi Türkçesi ve kültürüne dair bilgileri Ahmet Zeki Velidi Togan'ın çalışmalarından yola çıkarak aktaran Dr. Hanife Alkan Ataman, "Ahmet Zeki Velidi Togan'ın Harezmi Kültürü ve Dili ile İlgili Çalışmaları" başlıklı yazısını bu minvalde ele alır. Harezmi Türkçesinin gelişim evreleri üzerinde duran yazar, Z. V. Togan'ın Harezmi kültürü ve dili üzerine yapmış olduğu 7 çalışmanın içeriğinden kısaca bahseder (s. 265-308). Çalışmada ek olarak Togan'ın 1928 yılında *Türkiyat Mecmuası*'nda yayımlanmış "Harezmi'de Yazılmış Eski Türkçe Eserler" adlı çalışmasını Arapçadan Latin harflerine aktararak okuyuculara sunar.

“*Hüsrev ü Şirin*’de İkili Kullanımlar” adlı makale, Dr. Yaşar Tokay’ın, Harezmi Türkçesini ayrı bir eserle değerlendirdiği çalışmasıdır. (s. 309-328). Çalışmada söz konusu eserden tespit edilen ikili kullanımlar fonetik ve morfolojik ikilikler şeklinde incelenerek bu kullanımların nedenleri ortaya konulur. Buna bağlı olarak *Hüsrev ü Şirin*’de ortaya çıkan ikili kullanımların nedenlerinin bazılarının ses olayları sonucu, bazılarının eserde geçen Oğuzca unsurların sıkça kullanımı, Karahanlı yazı dilinden kalan özellikler, Çağatay yazı dilinde standartlaşan kullanımlar, tarihî Kıpçak Türkçesinin belirleyici özellikleri olduğu belirtilir.

Dr. Fatih Kurtulmuş tarafından yazılan “*Taşuknâme-i İlhanî*’nin Türk Dili Tarihi Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi” başlıklı yazıda Harezmi Türkçesi dönemi için yeni sayılan bir eser olan *Taşuknâme-i İlhanî*’nin Harezmi Türkçesine tercümesinin dil tarihi araştırmaları üzerindeki öneminden bahsedilir (s. 329-337). Eser, yazıldığı saha, o dönemde yazılmış diğer eserlerden farkı ve muhtevası bakımından incelenir. Eserden söz varlığına katkılar yapılır.

Harezmi Türkçesi döneminin sorun ve çözümlerini farklı bakış açılarıyla sunan bu eser, söz konusu dönem adına kaynak eser olma niteliği taşımaktadır. Harezmi Türkçesi döneminin dil özelliklerinin, o döneme ait eserlerin, dönemin tarihî gelişiminin ve döneme ait bazı meselelerin ele alındığı makalelerden oluşan kitap, Harezmi Türkçesi ile ilgili genel bir başvuru kitabı özelliğindedir. *Orta Türkçe Döneminin İlk Evresi: Sorunları ve Çözüm Önerileriyle Harezmi Türkçesi* adlı bu kitap, bir serinin ilk örneği izlenimi vermektedir. Tarihî dönemlerin ortak yayınlarla ele alındığı, tarihî dil meselelerinin ortaya konulması ve özellikle Türkçenin tarihî dönemlerine bağımsız bir şekilde yaklaşılması açısından da dikkat çekicidir. Doç. Dr. Yaşar Şimşek editörlüğünde ve değerli katkılarla hazırlanan çalışma, birçok araştırmacının Harezmi Türkçesi adına istifade edeceği niteliğiyle okuyucusuna sunulmuştur.

Kaynak

Şimşek, Yaşar, *Orta Türkçe Döneminin İlk Evresi: Sorunları ve Çözüm Önerileriyle Harezmi Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2021.

KUSURLU GÜZELLİK: POETİK MESELELER

Şafak Karakoç

Şiir ve şiir sorunları şiir tarihinden itibaren dönemlere göre zihniyet ve medeniyet değişimlerine göre daima tartışılan konulardan birisi olmuştur. Tanzimat’tan bu yana genel olarak şiirin poetik sorunlarını sıralamak icap ederse ilk başa “Şiir topluma mı hizmet etmelidir, sanata mı?” sorusunu almak gerekir. Diğer sıralama şiirde anlam,

ses, ahenk, ölçü şeklinde devam etmektedir. Elbette şiirin iç sorunları gibi dış sorunları da bulunmaktadır. Şiirde mükemmeliyet, şiir ve ideoloji arasındaki ilişki, şiir ve düzyazı arasındaki ayrım gibi sorunlar da önce şairlerin ilgilendiği konulardandır. Eldeki kitap şiirin iç ve dış meselelerini ele alan yazılardan derlenmiş bir çalışmadır. Kitabın yazarı Doç. Dr. Mehmet Özger’in aynı zamanda bir şair olması da dikkate değerdir ki meseleler bir yandan akademik bir gözle değerlendirilirken diğer yandan bir şairin gözüyle değerlendirildi-